

Sygn. akt III AUa 659/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober
Sędziowie:	SSA Lucyna Ramlo SSA Grażyna Horbulewicz (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Angelika Judka

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2015 r. w Gdańsku

sprawy M. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 26 stycznia 2015 r., sygn. akt VI U 1946/14

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

SSA Lucyna Ramlo SSA Michał Bober SSA Grażyna Horbulewicz

Sygn. akt III AUa 659/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 czerwca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił dla M. M. wysokość emerytury i podjął jej wypłatę od dnia 1 maja 2014 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym zgłoszono wniosek wraz ze świadectwem pracy z dnia 6 marca 2014 r., poświadczającym rozwiązanie stosunku pracy w dniu 6 marca 2014 r.

Odwołanie od powyższej decyzji wywiódł ubezpieczony, domagając się jej zmiany poprzez zobowiązanie pozwanego do wypłaty zawieszony emerytury od (...) r. do 30 kwietnia 2014 r., gdyż zdaniem ubezpieczonego, nie było podstaw do jej zawieszenia.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 26 stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w punkcie 1 zmienił decyzję pozwanego z dnia 16 czerwca 2014 r. i ustalił, iż brak jest podstaw do zawieszenia należnej ubezpieczonemu emerytury na mocy art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w okresie od(...) do 30 kwietnia 2014 r., zaś w punkcie 2 zobowiązał pozwanego do wydania w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się niniejszego wyroku decyzji w kwestii emerytury ubezpieczonego za okres od (...) do 30 kwietnia 2014 r. Uzasadniając swoje stanowisko Sąd wskazał, iż w dniu 20 marca 2013 r. ubezpieczony urodzony (...) złożył wniosek o emeryturę z uwagi na pracę w warunkach szczególnych.

Decyzją z dnia 9 kwietnia 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił skarżącemu prawa do wnioskowanego świadczenia. Na skutek odwołania ubezpieczonego Sąd Okręgowy w Bydgoszczy wyrokiem z dnia 6 marca 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od (...) r. (sygn. akt VIU 1828/13).

Przed przyznaniem emerytury, w okresie od 17 kwietnia 2007 r. do 6 marca 2014 r., ubezpieczony był zatrudniony w firmie (...) z siedzibą w G..

Decyzją z 16 czerwca 2014 r. organ rentowy, wobec wykazania przez odwołującego, iż rozwiązał stosunek pracy z dotychczasowym pracodawcą z dniem 6 marca 2014 r., podjął wypłatę tego świadczenia od 1 maja 2014 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożono wniosek. Pozwany zawiesił należną ubezpieczonemu emeryturę za okres od (...) r. stosując art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Bezspornym w przedmiotowej sprawie było, iż odwołujący, który nabył prawo do emerytury od dnia (...) r. kontynuował zatrudnienie.

Zgodnie z poglądami literatury, które Sąd podziela, w przypadku ustalenia prawa do świadczenia przez organ odwoławczy skutki prawne wynikające z art. 103 a niweczyć należy za okres od daty przyznania uprawnień ubezpieczeniowych, do dnia wydania decyzji wykonawczej przez organ rentowy, co oznacza rekompensowanie ubezpieczonemu konieczności oczekiwania na ustalenie prawa ze środków FUS (Kamil Antonów, Komentarz do art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Jak wskazuje Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 lutego 2007 r. (sygn.. akt I UK 229/06) - „w przypadku ustalenia prawa do emerytury orzeczeniem organu odwoławczego, zawieszenie jej wypłaty na podstawie art. 103 ust. 2a (obecnie art. 103 a) ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie może nastąpić przed dniem ustalenia nabycia prawa do emerytury w decyzji organu rentowego”. W uzasadnieniu wyroku Sąd podkreślił, że celem wprowadzenia powyższego artykułu jest interwencja państwa na rynku pracy poprzez oczekiwanie zwolnienia miejsc pracy przez osoby, które zdecydowały się na skorzystanie z emerytury. Istotą art. 103 ust. 2a jest więc wyeliminowanie równoczesnego pobierania dwu świadczeń - emerytury i wynagrodzenia za pracę. Ubezpieczony musi zatem dokonać wyboru, czy decyduje się na pobieranie emerytury, czy też na pozostawanie w stosunku pracy i pobieranie wynagrodzenia za pracę. Zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, natomiast w myśl art. 129 ust. 1 świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Jak podkreślono, w przepisie art. 103 ust. 2a chodzi o zawieszenie prawa do wypłaty świadczenia emerytalnego. Gramatyczna wykładnia tego przepisu wskazuje, że przepis ten łączy konsekwencje w postaci zawieszenia świadczenia i w efekcie wstrzymania jego wypłaty z kontynuowaniem zatrudnienia po ustalonym w decyzji organu rentowego dniu nabycia prawa do emerytury, a nie z kontynuowaniem zatrudnienia po ustaleniu tego prawa decyzją organu rentowego. Jednak, jak podkreślił Sąd Najwyższy, nie można stosować takiej interpretacji przytoczonego przepisu w sytuacji, gdy prawo ubezpieczonego do emerytury zostaje ustalone wyrokiem Sądu, a do daty wydania decyzji ustalającej prawo do emerytury w wykonaniu prawomocnego wyroku mija wiele miesięcy od złożenia wniosku o świadczenie. W takiej sytuacji wymagane jest zastosowanie wykładni funkcjonalnej. Skoro zadaniem tego przepisu jest tworzenie nowych miejsc pracy przez dokonywanie przez ubezpieczonych wyboru, czy chcą korzystać z emerytury, czy też nadal pobierać wynagrodzenie z tytułu świadczonej

pracy, zatem „oczywiste jest, że do chwili ustalenia w decyzji organu rentowego prawa do emerytury wnioskodawca jest pozbawiony możliwości dokonania wyboru pomiędzy statusem emeryta a statusem pracowniczym, bo statusu emeryta w ogóle nie posiada”. Wręcz nieracjonalne byłoby zatem wymagać od ubezpieczonego, aby rozwiązał stosunek pracy z pracodawcą w sytuacji, gdy ZUS wydaje w jego sprawie decyzję odmowną, co wiąże się z koniecznością dochodzenia swych praw przed Sądem.

Sąd Okręgowy w pełni podzielił zaprezentowane wyżej stanowisko Sądu Najwyższego, w konsekwencji czego uznał, że w niniejszej sprawie, brak było podstaw do zawieszenia wypłaty świadczenia emerytalnego w oparciu o art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Prawo ubezpieczonego do emerytury zostało ustalone w decyzji z dnia 16 czerwca 2014 r., wykonującej prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 6 marca 2014 r. Nie było podstaw do zastosowania przepisu art. 103a ustawy emerytalnej już od dnia (...) r., to jest od miesiąca, w którym wnioskodawca zgłosił wniosek o emeryturę w sytuacji, gdy decyzją z dnia 9 kwietnia 2013 r. organ rentowy odmówił mu prawa do żądanego świadczenia. Wnioskodawca nie miał żadnej pewności, co do ostatecznego wyniku postępowania wszczętego na skutek tego odwołania, stąd trudno było od niego oczekiwać, żeby rozwiązał stosunek pracy z pracodawcą zatrudniającym go w momencie składania wniosku o ustalenie prawa do emerytury i - w przypadku wydania przez organ rentowy decyzji odmownej - oczekiwał na rozstrzygnięcie przez sąd kwestii jego uprawnień do tego świadczenia, tracąc źródło dochodu i utrzymania z pracy zarobkowej.

Z tych względów, Sąd Okręgowy, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w pkt 1 wyroku.

Jednocześnie w punkcie 2 orzeczenia Sąd zobowiązał organ rentowy do wydania w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia, decyzji w kwestii emerytury ubezpieczonego za okres od (...) r. do 30 kwietnia 2014 r., co oznacza, że organ rentowy winien dokonać rozliczenia należnej wnioskodawcy od (...) r. do 30 kwietnia 2014 r. emerytury w związku z osiąganym z tytułu zatrudnienia przychodem, w tym ustalenia, czy przychód ten uzasadnia zawieszenie wypłaty świadczenia lub jego zmniejszenie na zasadach określonych w art. 104-106 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, czy też winno być ono wypłacone w pełnej wysokości.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c., poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie oraz dokonanie błędnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Powołując się na powyższą podstawę apelacji pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania, względnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany wskazał, iż w jego ocenie w niniejszej sprawie zastosowanie znajduje art. 103a ustawy emerytalnej, zgodnie z którym prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

Zgodnie z orzecznictwem sądowym - gramatyczna wykładnia art. 103a (poprzednio art. 103 ust. 2a) ustawy wskazuje, że przepis ten łączy konsekwencje w postaci zawieszenia prawa do świadczenia i w efekcie wstrzymania jego wypłaty z kontynuowaniem zatrudnienia po ustalonym w decyzji organu rentowego dniu nabycia prawa do emerytury.

Nadto Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 7 lutego 2006 r. (SK 45/04, OTK ZU-A 2006 nr 2, poz. 15) wskazał, iż emerytura jest w założeniu świadczeniem, które zastępuje, a nie uzupełnia wynagrodzenie ze stosunku pracy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego skutkowałą zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem odwołania.

Tytułem wstępu wskazać należy, że Sąd Apelacyjny zaakceptował w całości ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, traktując je jak własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, opubl. OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776). Jednocześnie Sąd Odwoławczy pomimo uznania poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń za własne nie podzielił dokonanej przez ten Sąd interpretacji prawnej powołanych przepisów. W szczególności Sąd Odwoławczy nie podzielił poglądu prawnego (do którego odwołał się sąd I instancji w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku) zaprezentowanego w wydanym na gruncie analogicznego stanu faktycznego wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 229/06 (OSNP 2008 nr 5-6, poz. 80), zgodnie z którym „w przypadku ustalenia prawa do emerytury orzeczeniem organu odwoławczego, zawieszenie jej wypłaty na podstawie art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748) nie może nastąpić przed dniem ustalenia nabycia prawa do emerytury w decyzji organu rentowego”.

Odnosząc się do przedstawionego poglądu prawnego i nie podziеляjąc go, Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę uznał za konieczne przypomnieć przede wszystkim, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego i jednolitym stanowiskiem doktryny prawa ubezpieczeń społecznych, przepisy prawa ubezpieczeń społecznych powinny być wykładane ściśle (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., I UZP 6/08, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 120 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 listopada 1999 r., II UKN 187/99, OSNAPiUS 2001 nr 4, poz. 121; wyrok z 16 sierpnia 2005 r., I UK 378/04, OSNP 2006 nr 13-14, poz. 218 i z dnia 25 czerwca 2008 r., II UK 315/07, LEX nr 496396), co oznacza w zasadzie prymat dyrektyw wykładni językowej w odniesieniu do pozostałych metod wykładni, w tym wykładni systemowej i wykładni historycznej lub celowościowej. Wykładnia językowa (gramatyczna) art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej, (na co zwrócił uwagę także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 229/06) wskazuje zaś jednoznacznie, iż przepis ten zawsze rodzi skutek zawieszający prawo do emerytury (polegający na wstrzymaniu wypłaty świadczenia) w sytuacji kontynuowania przez ubezpieczonego zatrudnienia bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury ustalonym w decyzji organu rentowego, bez względu na to czy decyzja ta została wydana niezwłocznie po zgłoszeniu wniosku o prawo do emerytury, czy też w wykonaniu orzeczenia organu odwoławczego (sądu). Taki sposób rozumienia omawianego przepisu znajduje zresztą potwierdzenie także w jego wykładni historycznej, szeroko zaprezentowanej w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2004 r. (II UZP 9/04, OSNP 2005/3/41, Prok.i Pr.-wkl. 2005/7-8/55, M.P.Pr.-wkl. 2005/2/19, Wokanda 2005/4/20, Biul.SN 2004/11/20, Wokanda 2005/2/23, Pr.Pracy 2004/11/41, M.Prawn. 2005/5/262).

Argumentem świadczącym przeciwko wykładni art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej zaprezentowanej w powołanym przez Sąd Okręgowy wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r. - co podkreślał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 marca 2011 r., II UK 299/10, LEX nr 817535) - jest również to, że proponowany tam sposób rozumienia tego przepisu różnicowałby sytuację prawną ubezpieczonych ubiegających się o prawo do emerytury i spełniających (obiektywnie) warunki nabycia tego prawa jedynie z uwagi na długość okresu oczekiwania na potwierdzenie owych uprawnień. Dokonana w taki sposób wykładnia musiałaby prowadzić do uznania, że mamy w gruncie rzeczy do czynienia w dwoma różnymi przepisami, z których jeden znajduje zastosowanie w stosunku do ubezpieczonych bezspornie spełniających warunki nabycia prawa do emerytury, drugi zaś jest stosowany w odniesieniu do tych, których uprawnienia emerytalne zostaną potwierdzone dopiero w postępowaniu odwoławczym (sądowym). Żadne ze sformułowań użytych w art. 103 ust. 2a takiego zróżnicowania jednak nie uzasadnia. Dodać wypada, że jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w sprawach, w których Trybunał dokonywał kontroli konstytucyjności przepisów pod kątem zasady równości, wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji (przypomnieć wypada, że omawiany art. 103 ust. 2a został uznany za zgodny z tym przepisem Konstytucji), w obrębie określonej klasy (kategorii) znajduje zastosowanie nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa. Wszystkie podmioty prawa, charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relevantną), powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań, zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Podmioty różniące się mogą być natomiast traktowane odmiennie. Ocena każdej regulacji prawnej z punktu widzenia zasady równości musi być zatem poprzedzona dokładnym zbadaniem sytuacji prawnej podmiotów i przeprowadzeniem analizy, tak gdy

chodzi o ich cechy wspólne, jak też cechy różniące (por. uzasadnienie wyroku z 28 maja 2002 r., sygn. P 10/01, OTK ZU nr 3/A/2002, poz. 35). Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego nie pozostawia zatem wątpliwości, że wszyscy adresaci norm prawnych charakteryzujący się daną cechą istotną w równym stopniu mają być traktowani równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Sprawiedliwość wymaga, aby zróżnicowanie prawne podmiotów (ich kategorii) pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w ich sytuacji faktycznej jako adresatów danych norm prawnych. Wyrażona w ten sposób sprawiedliwość rozdzielcza oznacza, że równych traktować należy równo, podobnych należy traktować podobnie i nie wolno tworzyć takiego prawa, które różnicowałoby sytuację prawną podmiotów, których sytuacja faktyczna jest taka sama. Tak rozumiana równość oznacza też akceptację różnego traktowania przez prawo różnych podmiotów, z tym jednak, że różne traktowanie powinno być uzasadnione (OTK w 1996 r., cz. II, poz. 33, s. 72-73; por. też wyroki TK z 16 grudnia 1997 r., sygn. K 8/97, OTK ZU nr 6/1997, poz. 502 i 13 kwietnia 1999 r., sygn. K 36/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 40, s. 243-244). Okoliczność, że część ubezpieczonych ubiegających się o prawo do emerytury uzyskuje to prawo niezwłocznie, a część dopiero w następstwie orzeczenia organu odwoławczego, zdaniem Sądu Najwyższego nie daje podstaw do tego, aby stosować wobec nich różne zasady realizacji prawa do świadczenia (jego wypłaty).

Mając na uwadze zaprezentowane stanowisko - zbieżne z poglądem wyrażonym przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 16 kwietnia 2014 r. (III AUa 834/13, LEX nr 1480593) oraz przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 15 maja 2012 r. (III AUa 238/12, LEX nr 1238776) - Sąd Apelacyjny uznał, że ustawodawca, wprowadzając regulację zawartą w omawianym art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej, miał na uwadze uniemożliwienie ubezpieczonym równoczesną realizację prawa do emerytury poprzez jego wypłatę z osiągnięciem jakiegokolwiek przychodu z tytułu zatrudnienia kontynuowanego po nabyciu prawa do emerytury u pracodawcy, na rzecz którego realizowali je przed nabyciem prawa do wymienionego świadczenia. Innymi słowy osoba ubiegająca się o emeryturę i pozostająca w zatrudnieniu musiała liczyć się z tym, iż z dniem spełnienia wszystkich ustawowych warunków niezbędnych do nabycia prawa do wnioskowanego świadczenia wprawdzie prawo to uzyska, jednakże realizacja tego prawa na jej rzecz (wypłata świadczenia) nastąpi dopiero wówczas, gdy rozwiąże ona stosunek pracy łączący ją z pracodawcą (pracodawcami), na rzecz którego świadczyła pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. W przeciwnym razie prawo do emerytury ulegnie natomiast zawieszeniu, skutkując wstrzymaniem jego realizacji do czasu rozwiązania stosunku pracy. Nie jest przy tym istotny fakt, czy potwierdzenie spełnienia ustawowych przesłanek nabycia prawa do emerytury nastąpi już w toku postępowania administracyjnego przed organem rentowym, czy też dopiero - co miało miejsce w analizowanej sprawie - w następstwie ustaleń dokonanych w postępowaniu sądowym wszczętym na skutek odwołania wniesionego od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do emerytury.

Z tych względów za prawidłową uznać należało decyzję pozwanego z dnia 16 czerwca 2014 r., przyznającą wnioskodawcy prawo do wypłaty żądanego świadczenia, począwszy od daty spełnienia wszystkich warunków, a w szczególności rozwiązania stosunku pracy, co nastąpiło z dniem 6 marca 2014 r., przy uwzględnieniu daty złożenia przez M. M. wniosku o wypłatę świadczenia - 22 maja 2014 r.

Wobec tak poczynionych ustaleń, Sąd Apelacyjny, uznając apelację pozwanego za zasadną, na mocy art. 386 § 1 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

SSA Michał Bober SSA Lucyna Ramlo SSA Grażyna Horbulewicz